

Zagreb, 6. travnja 2012.

Ocjena prvih 112 dana nove vlasti

Platforma 112 okuplja šezdeset organizacija civilnog društva koje se niz godina bave zaštitom ljudskih prava, demokratizacijom, izgradnjom mira, suzbijanjem korupcije i zaštitom javnih resursa, posebno okoliša, koje su u 112 zahtjeva, upućenih svim političkim opcijama uoči parlamentarnih izbora, definirale prioritete i konkretne mjere za **Hrvatsku u kojoj je vladavina prava uporište djelovanja pojedinaca, institucija i političke elite.**

Mi tražimo i očekujemo dosljednost i političku odgovornost nove vlasti, ali i svih drugih političkih aktera i institucija, za stvarna i trajna poboljšanja u pet prioriternih, međusobno povezanih, područja:

- stabilne, odgovorne i demokratske institucije vlasti i jednak pristup pravdi
- kvaliteta demokracije
- borba protiv korupcije i javni interes
- ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi
- nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnja mira.

U ovom priopćenju predstavljamo ocjenu rada nove vlasti u odnosu na naših 112 zahtjeva.

Ujedno javno tražimo sastanak s Predsjednikom Vlade, a od Hrvatskog sabora mogućnost održavanja okruglog stola u tjednu nakon prestanka uskršnje stanke kako bismo predstavili i raspravili cjeloviti Izvještaj Platforme 112 s prijedlozima novima vlastima za hitna ali i sustavna poboljšanja vladavine prava i demokracije.

U proteklom tromjesečju od formiranja nove vlasti uočili smo naznake pozitivnih promjena u 29 od 112 točaka, što čini četvrtinu svih zahtjeva Platforme 112. Pritom se u najvećem broju slučajeva radi o najavama posve novog pristupa promišljanju više politika, prvenstveno obrazovne i reproduktivne, sigurnosne te vanjske politike. Istovremeno, uočavamo izostanak konkretnih političkih odluka koje donose stvarne promjene, posebno u vezi s gorućim problemima socijalno ugroženih, povratnika i žrtava rata. Prevaga deklarativnog nad

operativnim aspektom s jedne je strane razumljiva budući da se radi o početnom razdoblju konstituiranja vlasti, **no iskazi političke volje uvjerljivi su samo onda kad se i pretoče u konkretne odluke s institucionalnom podlogom u proračunu i provedbenom planu, i to putem otvorenog procesa koji uključuje i zainteresiranu javnost.**

Zasad je vidan raskorak između neformalnih najava i otvorenosti političkih dužnosnika većine resora s kojima smo bili u kontaktu i manjkavosti u razradi planova te dosljednoj primjeni procedura za inkluzivno odlučivanje na razini Vlade (nepoštivanje Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnosti) ali i Sabora (hitne zakonodavne procedure i kašnjenje u donošenju novog Poslovnika Hrvatskog sabora kao podloge za uključivanje vanjskih članova u rad svih saborskih odbora). Poštivanje procedura javne komunikacije i konzultacija omogućuje predvidljivost i jednakopravnost u pristupu informacijama i samom odlučivanju te je ključno za vjerodostojnost odluka nove vlasti i toliko potrebnu promjenu političke kulture **Stoga tražimo da hitna procedura i izostanak javnog savjetovanja napokon postanu dobro obrazložene iznimke, a ne pravilo donošenja zakona te da Vlada obnovi dobru praksu iz doba premijera Račana kada su svi novinari imali jednak pristup članovima Vlade prilikom redovitih konferencija za tisak nakon sjednica Vlade.** Očekujemo i znatno veću prisutnost premijera u javnosti jer je njegova odgovornost da građanima obrazloži i pojasni smjer ukupne politike te posebno značajne odluke koje donosi Vlada.

Dok cjeloviti izvještaj detaljno opisuje postignuća i propuste, u sažetku ćemo samo ukazati na bitne pozitivne, ali i negativne trendove.

Glavni pozitivni pomaci:

- *Spremnost na sustavno uvođenje građanskog obrazovanja u osnovne i srednje škole* koje je najavljeno kao jedan od političkih prioriteta u resoru obrazovanja, pri čemu su MZOS i AOO iskazali interes za partnerstvo s organizacijama civilnog društva u provedbi pilot projekata. Zalažemo se za postepeni, promišljeni višegodišnji proces s primjerenim proračunskim sredstvima, što u pripremljenoj fazi nije osigurano te za dijalog o integraciji obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u sustav visokog obrazovanja.
- *Vlada je usvojila Akcijski plan Partnerstva za otvorenu vlast 201.2-13. koji sadrži niz mjera, definiranih u dijalogu između vlasti i civilnog društva, za unaprjeđenje transparentnosti s naglaskom na upravljanje proračunom, javne nabave, rad javnih poduzeća, financiranje političkih stranaka, javni uvid u imovinu dužnosnika i rukovodećih službenika, pristup informacijama i sudjelovanje javnosti u oblikovanju javnih politika.* Ovaj dokument shvaćamo kao niz konkretnih političkih obaveza za podizanje kvalitete javnog upravljanja i participativne

demokracije čiju će provedbu udruge okupljene oko Platformi 112 aktivno podupirati i kritički pratiti.

- *Otvorenost vlasti (Ministarstva uprave i predsjednika Odbora za ustav, politički sustav i poslovnik) spram prijedloga sustavne i obuhvatne reforme izbornog zakonodavstva* i to putem participativnog procesa koji će uključiti akademsku zajednicu, nadležne institucije i civilno društvo. Zasad su osnovane radne skupine za popise birača i politički sustav, no očekujemo da Ministarstvo uprave javnosti i Saboru predstavi cjeloviti prijedlog izborne reforme s definiranim ritmom rada.

- *Otvoren i pravodoban proces izmjene ustavno neprihvatljivih odredbi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju kojima će se napokon ukinuti potpuna zabrana okupljanja na Markovom trgu i provesti odluka Ustavnog suda.* Međutim, predloženo rješenje, koje upravo ulazi u prvo čitanje, sadrži manjkavosti koje je nužno otkloniti s obzirom na odluku Ustavnog suda, kvalitetu zaštite ljudskih prava ali i provedivost zakona. Organizacije okupljene oko Platforme 112 zalažu se za:
  - primjenu općih odredbi Zakona o javnom okupljanju na prostor Trga sv. Marka u Zagrebu, uz ograničenje prava na javno okupljanje na tom prostoru u skladu sa specifičnim sigurnosnim potrebama svakog pojedinačnog slučaja,
  - neograničeno vremensko trajanje okupljanja od 0 do 24h,
  - neograničeni broj sudionika javnog okupljanja na tom prostoru ,
  - smanjivanje udaljenosti između zgrada institucija i sudionika okupljanja s 10m na 4 m, u skladu s propisima o sigurnosti prometa na cestama,
  - ukidanje odredbi o dozvoljenom smjeru dolaska sudionika koje je diskriminatorno za osobe s invaliditetom,
  - jednako postupanje prema sudionicima mirnih okupljanja i javnih prosvjeda u odnosu na druge oblike javnog okupljanja,
  - smanjenje dužnosti organizatora, voditelja i redara na mirnom okupljanju i javnom prosvjedu, isključivu nadležnost policijske uprave (a ne privatnih tvrtki) za održavanje reda i mira te naglašavanje pozitivne dužnosti države da štiti i osigurava mirno okupljanje i javni prosvjed.

- *Priprema novog zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji koji suštinski mijenja aktualnu regulativu i to u smjeru ostvarivanja prava žena da odlučuju o vlastitom tijelu i reprodukciji, slobodno od diskriminacije, prisile i nasilja.* Ministarstvo zdravlja dosad se uspješno othralo ideološkim pritiscima vjerskih zajednica te pacijenticama osiguralo pravo na izbor medicinskog postupka . Međutim, sam proces izrade nacrtu zakona koji je povjeren radnoj skupini nije u znatnijoj mjeri uključio udruge pacijenata i pacijenata.

- *Iskazana je spremnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta za uvođenje seksualnog odgoja u škole, i to u skladu sa stručnim standardima, u sklopu zdravstvenog obrazovanja, bez povinovnja pritiscima vjerskih zajednica. Postoji bojazan da će proces uvođenja novih sadržaja biti spor pa je opravdano pitanje hoće li sveobuhvatna seksualna edukacija stvarno zaživjeti u mandatu ove Vlade.*
- *Po prvi su put definirani prioriteti vanjske politike koji se uvelike referiraju na zaštitu i promociju ljudskih prava i izgradnju mira, uključujući i međunarodnu razvojnu pomoć te jačanje civilne u odnosu na vojnu komponentu međunarodnih misija u kojima sudjeluje RH (Afganistan). MVEP je iskazalo spremnost za suradnju s organizacijama civilnog društva oko razvija strategije i provedbe međunarodne razvojne pomoći, ali i oko organiziranja javnih rasprava o hrvatskoj vanjskoj politici.*
- *Po prvi puta je medijska politika, odnosno njezin kronični izostanak, prepoznata kao politički prioritet u resoru kulture, uz posebnu pažnju usmjerenu na strateški pristup, dijalog s novinarskom i audiovizualnom strukom, rješavanje aktualne krize javnih medija i jačanje pozicije neprofitnih medija. Ministrica kulture Andrea Zlatar promptno je reagirala na Apel za vjerodostojnost HRT-a koji je okupio spektar strukovnih i ljudskopravaških organizacija te je pokrenula izmjene zakona u svrhu kadrovskih i programskog zaokreta na HRT-u koji još nije dovršen, pri čemu se zalažemo za transparentnost zakonodavnog postupka i dosljednost provedbe potrebnih promjena.*
- *Zaokret u stavu prema organizacijama civilnog društva kao partnerima, a ne protivnicima resora zaštite okoliša; Ministarstvo, pod vodstvom ministrice zaštite okoliša Mirele Holy, ide u smjeru profiliranja vlastite misije kao jednako važnog resora, i nadamo se autonomnog, u odnosu na druge, povezane, kao što su gospodarstvo, graditeljstvo i dr.*
- *Po prvi puta se jedan važan dokument sigurnosne politike formulira na transparentan način - pomak je ostvaren kroz donošenje transparentne odluke Vlade RH o izradi Nacionalne strategije nacionalne sigurnosti iz koje su jasno vidljivi sudionici i rokovi izrade uz predviđenu javnu raspravu; važan je iskorak odluka da izradu Strategije po prvi put ne koordinira MORH, već MVEP. Ipak, nadležna radna grupa za izradu Strategije dosad nije uspjela ispoštovati zadane rokove; Iz ovog je primjera vidljivo koliko je važno realno planirati vrijeme i kapacitete institucija koje rade na izradi sigurnosnih politika.*

Istodobno, ističemo i **glavne propuste** u djelovanju nove vlasti koje smatramo neopravdanima čak i u kontekstu prvih mjeseci mandata, i to posebno zato što se radi o naslijeđenom demokratskom deficitu i

nepravdama koje godinama trpe najranjivije skupine društva – siromašni, manjine i žrtve rata.

Glavni propusti i problemi:

- *Nastavak nepoštivanja Kodeksa dobre prakse savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u donošenju propisa; dominacija hitne zakonodavne procedure, čime se potkopava participativna demokracija* - od ukupno 35 prijedloga nacrtu zakona tijekom 18 sjednica Vlade zaključno s 29. ožujka, samo je jedan nacrt zakona objavljen na internetskoj stranici ministarstva i prošao je kroz javnu raspravu - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju! Istodobno, od 54 zakona koji su razmatrani u Hrvatskom saboru, njih 48 prošlo je kroz hitnu proceduru (od preostalih 6, u 5 se slučajeva radi o zakonskim prijedlozima opozicije – Hrvatskih laburista - koji su redom odbijeni, što je nastavak lošeg i arogantnog ponašanja prošle vlasti). Unatoč obrazloženju da se u mnogo slučajeva radilo o tehničkim usklađivanjima u skladu s novim ustrojem institucija, ističemo primjer Zakona o socijalnoj skrbi koji je hitnom procedurom mijenjan, uz obrazloženje da je prethodni zakon bio neprimjenjiv upravo stoga što je i hitno donesen bez adekvatnog doprinosa struke!!! Tražimo dosljednu primjenu Kodeksa i jačanje njegova statusa putem izmjena Poslovnika Vlade.
- *Potpuno je neopravdan nastavak nerješavanja sada ne samo 11, već 14 slučajeva neovlaštenog ulaganja u imovinu, odnosno povrat imovine i naknadu štete povratnicima.* Radi se o detektiranom problemu u kontekstu završetka pregovora u Poglavlju 23; unatoč deklarativnoj otvorenosti nove vlasti, konkretnih pomaka nema - kadrovi iz stare vladajuće garniture koji su kočili rješavanje ovog problema i dalje su na istim ili sličnim pozicijama! Tražimo da država hitno riješi ove slučajeve time što će pripremiti individualne ugovore s vlasnicima imovine te preuzeti odgovornost za naknadu štete, naknadu za duljinu trajanja postupka te naknadu za sve sporove s bivšim privremenim korisnicima te imovine.
- *Nepravedan i neprovediv sustav besplatne pravne pomoći i dalje je na snazi iako se radi o kroničnom propustu tijekom cijelih pregovora čije se uklanjanje nakon promjene vlasti predstavljalo neupitnim.* Čak 99% korisnika nije u stanju samostalno ispuniti zahtjev, a prema podacima devet ovlaštenih udruga pružatelja BPP u 2011., samo je u 1% slučajeva pomoć pružena u sklopu sustava BPP (178 uputnica/rješenja) dok je u 15.265 slučajeva pravna pomoć pružena građanima u potrebi izvan sustava BPP, a recentne izmjene zakona dodatno su ograničile područje djelovanja udruga pružateljica pravne pomoći. Zahtijevamo da uspostava novog sustava besplatne pravne pomoći koji će osigurati pristup pravdi pod hitno postane prioritet Ministarstva pravosuđa, uz učinkovitu provedbu twinning projekta s Litvom i uključivanje udruga

pružatelja pravne pomoći koji najbolje poznaju probleme građana u potrebi.

- *Unatoč najavama, i dalje ne postoji stvarna i dostatna politička volja da Vlada napokon donese odluku kojom se RH odriče naplate parničnih troškova od svih tužitelja koji nisu uspjeli sa zahtjevima za naknadom štete zbog smrti bliske osobe ili za naknadom materijalne štete zbog terorističkih akata.* Tom odlukom bi se otklonila sramotna situacija u kojoj država ruši ne samo dostojanstvo, već i egzistenciju obitelji civilnih žrtava rata. Izostanak odluke u oštrom je kontrastu s deklarativnom zainteresiranošću za otpisom parničnih troškova od strane zamjenice Ministra pravosuđa i Glavnog državnog odvjetnika, pri čemu i Ministarstvo branitelja razumije problem, ali ne vidi mogućnost otpisa zbog nedostatnih proračunskih sredstava, dok Ministarstvo vanjskih poslova ne vidi mogućnost otpisa dok Vlada RH ne dobije reparacije od Vlade RS, iako se sadašnja Ministrica vanjskih poslova za vrijeme predizborne kampanje pozitivno odredila prema otpisu troškova i uspostavi Fonda za obeštećenje svih žrtava rata.
- *Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije nije ukinut unatoč njegovoj štetnosti koju su višekratno isticale kako predstavnici danas vladajućih stranaka, tako i Državni odvjetnik i Predsjednik Republike.* Pritom je ironično da je ovo jedini zakon koji prema procjeni udruga zaslužuje primjenu hitne procedure i posve je neshvatljivo zašto je nadalje na snazi, pa makar ga Glavni državni odvjetnik prema vlastitim riječima ne primjenjivao!
- *Nema nikakvog pomaka oko složenog pitanja koje je trebalo biti riješeno u sklopu pregovora s EU - jednakog pravnog okvira stambenog zbrinjavanja za sve bivše nositelje stanarskog prava na cjelokupnom teritoriju RH, iako su određeni dužnosnici nove vlasti priznali postojanje problema te najavili određene akcije.* S obzirom da se protiv nositelja stanarskih prava i nositelja stambenog zbrinjavanja podižu tužbe za naknadu štete te se provode deložacije nužna je hitna reakcija vlasti kako bi se ova diskriminatorna praksa zaustavila.
- *Nazadak, a ne napredak u onemogućavanju bespravne gradnje i devastacije okoliša* - Prošla Vlada je nekoliko mjeseci prije parlamentarnih izbora na vrhuncu populizma donijela Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama, kojim se gotovo bez ikakvih kriterija dopušta legalizacija velikog dijela nelegalno izgrađenih objekata. Nova Vlada radi jedan veliki korak natrag i u javnu raspravu upućuje prijedlog izmjena i dopuna ovog Zakona kojim se ukidaju čak i minimalna ograničenja postojećeg Zakona te se omogućava legalizacija na površinama izvan građevinskog područja u zaštićenom obalnom području mora u pojasu do 70 m, na osobito vrijednom poljoprivrednom zemljištu i u zaštićenim šumama. Tražimo ukidanje važećeg Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama i

široku javnu i stručnu raspravu u kojoj će se utvrditi jasni kriteriji za legalizaciju i tipizirati nelegalno izgrađeni objekti u svrhu donošenja kvalitetnog zakona koji neće rezultirati devastacijom okoliša.

- *Nove su vlasti propustile podignuti ljestvicu demokracije pravodobnim izmjenama Zakona u referendumu uoči organiziranja referenduma o ulasku RH u EU.* Tako je prvi referendum od nezavisnosti Hrvatske organiziran na brzinu, uz niz nereguliranih pitanja, posebice javnog financiranja informativnih i promidžbenih kampanja i uloge medija; nova vlast šute o zahtjevu udruga i sindikata za olakšavanjem pokretanja referenduma od strane građana (povećanje broja dana za prikupljanje potpisa s 15 na 30 i smanjenje postotka broja potpisa birača na 200 000 ili 5%), uz preciziranje pitanja o kojima se ne može odlučivati putem referenduma (Ustavne vrijednosti). Naime hrvatska je regulativa ne samo u praksi neprovediva već je i među najrestriktivnijima u Europi.

Nastavno na ovu opću ocjenu, Platforma 112 će u cjelovitom Izvještaju, koji će biti objavljen 17. travnja 2012., detaljno prikazati djelovanje vlasti u odnosu na svih 112 postavljenih zahtjeva te predložiti prioritete za narednih šest mjeseci i najaviti svoje zagovaračke akcije.

U listopadu 2012. bit će objavljen sljedeći Izvještaj Platforme 112, s fokusom na procjenu provedbe svega što je nova vlast obećala da će poduzeti kako bi Hrvatska uistinu postala i opstala kao zemlja vladavine prava.

Podsjećamo da je Platforma 112 aktivno uključena i u praćenje obveza proisteklih iz pregovora s EU te će ovaj Izvještaj poslužiti kao nadopuna za izvještaj Europske komisije o nastavku reformi u Poglavlju 23 (travanj 2012) kao i za naredno godišnje Izvješće o napretku (listopad 2012).

Za dodatne informacije o Platformi 112 obratite se Milani Romić, Kuća ljudskih prava, milana.romic@gmail.com, 091 337 7742 ili Marini Škrabalo 091 585 6830 te posjetite stranicu <http://kucaljudskihprava.hr>